

Ithatchurak etheay

1

ACTE I (drame en 3 acts)

Personnages: - Manez grand-père, 70 ans, grand, énergique et dur.
Cachucha sa femme, figurante, gaga, avec des rhumatismes.
Arrocha leur fille, 30 ans, un peu lasse et aigrie.
Mañe et Mayi 10 et 6 ans enfants d'Arrocha
- Boulanger pas d'âge, parlant rondement.
- Gaston marchand de tissus, 40 ans, mielleux.

Décor: Cuisine Basque.

SCENE I.

Personnages: Manez, Cachucha, Arrocha, Mañe et Mayi.

Arrocha (aux enfants) Ean zoazte kaporat iohant bat. Agozte han aratseko bolanjeraren zaint. Eta hemen iregaitien errozue sertzeko... Ogia behar dudala.
Mañe Bon... ontza da ama... Ale zato Mayi.
Mayi Eta noiz jenon dugu ama?
Arrocha Jenon duzue ogia jinon deneko eta gero oherat joanen zarezte.
Mañe Bon... kafiketan artzen ahlko gira, ama?
Arrocha Ba bainan ez gero eni bolanjeraren otoa urruntzeret utz, geldiarazi gabe, zuen kafikekin.
Mañe Ez ez, ama.

Les enfants sortent.

SCENE II Les mêmes

Manez Egun paga eguna... Page eguna, ~~nana~~ eguna... Nan dan ba engo^{tt}ik hire senharra mamateian... Ez dun phitsik erraiten?
Arrocha Zer nahi duzu erraites... Ene senharra da... Ez litake pollit zu, ene sitaren kontra mintzatzen banintz... Ez naiteke ere mintza ene senharrepen kontra.
Manez Orañ ikusten dun bizia nola den... Horrekin ezkondu nahi zunan... Horrekin baitezpada... Gure erranek ez zitunen konda... Orañ hor dun.
Arrocha (lasse). Ba, aita ba... Lehen ere erran deutzazu gauza bera
Manez Emaztia, haurrak etchian... Jakin gosie, misaria duela... Eta, bera paga hunki orduko ostaturat... Nan, zurrutian, jokuan, destenorez, azken sosa chahatu artino... Egun ere noiz ethoriko othe da?...
9
6

ITATXURAK ETXEAN

- Arrocha Ba, ethorriko da ba.
- Manez Ba, noiz... Bihar goiz aldiaren segura, arrsila, moltsa tturindus, biher laneko ez on... Ba, hora zer suhiaren jabe behar zinen, hire emak eta eta ni, gure chahartasunaren alegeratzeko... Alaba bakharra... Ezkondu hintzan, hire Antonekin, gure erran guzien gatik... Ete orai hor haiz hire bi haurrekin... Ete noren gain? Gure gain... Gu chaherrak zuen hazle.
- Arr. Ba egiten dugu ba gure doya.
- Manez Nundik egiten duzue zuen doya? Gure etchean, gure muble eta linjan biziz ba, eta guretik jenez, ba... Bertzenaz ez...
- Arr. Ez balinbezare kontent, aski gaitutzu kamporat manatzes... (Enervée, elle se met à pleurer.)
- Manez Ez bahintz hi hor, eta haurrak ez balire hor, aspeldian hire senharra kamporat manatus izanen ninen... Zuetaz nun urrikaltzen... Zuetaz urri kaldurik, zautzet etche huntan onhertu. Ez hartaz... Kampan baitzinezten, bilhuziak, nehok ezin ikhuziak. (silence)

S C E N E III

Les mêmes, les enfants et le boulanger.

Mère et Mayi entrent en courant; - Bolanjerra, ama, bolanjerra.

Arrocha Bon, errozue eker dizan bi kilo...
(Les enfants sortent, Arrocha va chercher de l'argent dans une bourse, compte et fait triste mine de n'en pas avoir assez pour payer son pain.)

Boul. (entrant) Agur jaun anderiak... Zombat kilo?

Arr. Ekaitzu biga.

Boul. Horitzu... 70 libera...

Arr. Horitzu 30 libers... Gaineratekoak gero emanen daukitzut.

Boul. Ba, egien ba... Hilabete bat eta erdiko ogie zor dautazu... Pentsetzen dut egungo senharrenen paga hartu eta nitez orhoituko zarela...

Arr. Ez ditut ez ukhatzen...

Boul. Ez ahatik pagatzen ere...

Arr. Ez da bethi posible... Ahal dena egiten da.

Boul. Bethi, egungos hola joenen da braino... Bainen bihartik goiti, ez badautazu phitsik emaiten, ez ene ogiaren gainean konda... Agur. (il sort)

(La mère prépare le bol de lait des enfants et de la grand-mère.)

3

S C E N E I V

Manez. Bolanjerian ere ziloa...Bat gehiago tapatzeko...Orai artino egin
dinet frango...ba tapatu ditinet zuen zilotarik frango,ba ageriak et
eta ba gordeak,bainan hemendik goiti ez zanala konda ene gainian???
Gure moltsa,oharrena ere ari dun ttipitzen...Gu ez gitun laneko
on...Eta ez gitun laneko on direnen hezten ariko...Hire konduak
eginen ditun Antonekin.

(la mère pleure sans répondre)

Mañe Ama,zer duzu egun hoin trichte?

Arr. Phitsik,phitsik,baurra...Ja zak.

Mañe Ama,non da aita?

Arr. Ostatuan,duderik gabe.

Mañe Zertako ez da jin etcherat,bertzeak bezala lanetik segiden?

Arr. Ez zakiet,ez zakiet...Ja zak hor ichilik.

(silence)

Mañe Ama,erientak eman dauku egun aratsian ikasteko biharko leizionis...
Aitaren beha egonez,ikasiko dut...

Arr. Ez egun...Jen eta oherat joanen zarezte.

Mañe Ba eta gero biher ez dut phitsik jakinen...Gero puni izanen naiz.

Arr. Ez hiz ez puni izanen.

(silence)

Manez Aita eskas,denek eskas...Ez dirurik,ez eskolarik,ez etoheko bizirik.

(silence)

Arro. Bon heurak...Goazen oherat...

Mañe Oh..jadanik...

Arrocha Ba ba...hele...Emozue potta aitatchi amatchiri...Bale,nola erraiten
den...Jeinkoak diozuetela gau on...

(on s'embrasse)

Mayi Eta aita?

Ar. Gure etohean aiterik ez da

Be Mayi Jeinkoak dizuela gau on aitatchi...Gau on amatchi...

(la mère les mène au lit)

h

Manez

Gure etxean aitarik ez da...Ez balitz,hobe...Baite ba hastik...
Denen ahalgearentzat... (il enlève le bol des mains de sa femme) Holi
jinen othe zaku egun ere?...Azken paga egunean,hiru egunez ez zen
freskatu...Sos bat ez zuen ekharri etcherat...Azken haurren alokazi
ones,oso osoa berak iretsi zuen...Eta oraino bakia emaiten bala be-
deren...Eunarat jin eta,dena balentria tzar...Dene mehatchu.Berea
bertzerik ez entzun nahi... *Ez deus batentzat, berdin kanibeta jaltzen...
(À sa femme) :Zato,zato,onerat lagun... *It, hura hura gurea... kanibeta!**

(il l'aide jusqu'à la porte de sa chambre,et Arrocha arrive.)

Arr. Zato,ama,biluziko zaitut,haurrek otsoitzak egin artian... (

(tout le monde sort de la cuisine,suef Manez.)

Manez (se mettant les souliers).Ikusi behar diat ba nun dabilen...Ez nuk
ene orhoitien,agundainbimehoben bilarat izan ostaturan...Egun izenen
duk lehen aldiz...Geizki edo ontza jaliko nizan ez zakiat...Kutch
ala pil...Ez ene gatik...Bainen ttipi horien gatik...Geichuek,ez
baitute hobetik horiek...Gizon batek nun du bihotza,hola heur eta
emaztiaren sofriarazteko,bera plezer tzar bazuen gatik...Eta hori
ene familian behar nian ikusi.

S C E N E V

Arr. (revenant).Morat ari zira,aita,zapeta horiekin?

Manez Ostaturat,Antonen bilarat...

Arr. Oh,aita...Hobe duzu ez justitia...Zaude hemen...Ez duzu Anton makur-
tuko besterik..

Manez Makurtuko,makurtuko?Ez,egina den baino geihiago...Bertze molde gei-
hiensk debaldetan entseatu ditinat...Ikusi behar dinat hunterik zer-
bait hoberik jaliko dudan...

Arr. Aita,beldur niz behin ere baino handiagokoak beharko ditugule pasatu

Ma nez Ez hadile kecha ez...Atchikiko diun ba izeria...Itzuli bat eginen di-
nat bakarrik,ikusteko nun dabilen eta norekin...Nik ez zekonet kala-
pita biderik emanen,berak ez badu emaiten.

Arr. (au père sortant).Laster gibelarako zere?

Manez Ba itzuli bat egin eta. (il sort)

(Arrocha se met à coudre au coin de la table...On frappe à la porte.)

SCENE VI.

Arr. (allant ouvrir). Nor da hor?

Gaston Ni...Gaston

Arr. Ah...Orsino ere diru galdezkaris.

Gaston (entrent). Zer. Bakarrik zirea?

Arr. Ba, haurrak ohien ditut...Gizonak kampoan

Gas. (s'asseyant). Zure oihalen notsño betekin jina nintzen.

Arr. Oh, gaichoa...

Gast. Zer duzu?

Arr. Horra...Badakit...Kechatuko zira...Joan den hilabetean ere deus eman gabe igorri zaitut eta egun ere gauza bera egiterat bortchatua naiz.

Gast. Dirurik ez baituzu...Eta senharraren paga?

Arr. (pleurant). Senharraren paga ba...Badakizu nolako duden senharra.... Orai ere han dut ostatuan...Aita bilarat joana...Segur naiz, egun ere paga guzia han chahutuko duela...

Gast. (tendre). Gaicho Arrocha...Ez zazula nigarrik egin...Akomodatuko dugu ba notsño hori...(il lui caresse les cheveux.)...Malurus da ba hatik holako emazte charmante, holako gizon abre beten besotan ikustea... (il veut l'embrasser...Arrocha se levant brusquement lui administre une claque..)

Arr. Holakorik ez...Pobre naiz, bainen honeste nahi dut...

Gast. Bon, bon, bon;;;...(il reprend ses affaires)

Arr. Eta zozzi kaporet...

Gast. Bon, jinen naiz gero notarekin...(il sort)

Arrocha se rasseoit...se frotte les cheveux -regards lointains...Puis se met à pleurer en sanglotant)

R I D E A U.

A C T E III

Personnages: MANEZ, GACHUCHA? (figurante), ARROCHA? ANTON, CHURRUP.
(Mañe et mayi figurants.)

Décor : celui du Tër. acte.

S C E N E I

Gachucha, Arrocha et Manez.

(Arrocha toute seule... On entend un gémissement en chambre... Arrocha va voir et ramène sa mère, qu'elle installe au coin du feu.)

Arr. Ah, gaicho ama... Zu ere, aita gabe, ohian ezin egon... Jinen da ba laster... Antonen bilharrat joana da...
(monologue)... Nun othe dabilitza bada, bat ala bertzia... Ho, gizonak Balakite zombaiteten zombat sofriarazten duten amaztekier... Hemen bakarrik gau bethian... Eta noiz eta nola jinen othe da azkenian...
To, norbait heldu... Ez, ez da **Auran** hoin ichilik ethortzen Aita sagura...

Manez (entrant) Jinkoak gabon.

Arr. Eta?

Manez Han ^{no} heri, han...

Arr. Ostatuan?

Manez Ostatuan ba... Nun nahi ^{dan} ~~duzu~~ izan dadien...

Arr. Edana dea?

Manez Ontsa bertzeakaturua behar ~~luke~~, hala ez izaiteko...

Arr. Tzarrian dea?

Manez Baa... Usaiako hartan...

(silence)

Gizona, gizona, holakatzen ahal dela... Nik ez ditut holakoak gizonak deitzen... Nik abriak deitzen ditut.

Arr. Zer ari da.?

Manez Zer ari den?... Zer ari den?... Hu trichte dohakabia.

Arr. Zer ari da? Eskamilan?

Manez Hobe luke/naski...

Arr. Zer ba?

Manez Zer ba, zer ba... Mila libera karta kolpia, musean ari du... Trichtea familia hemen... Jakin nola duen etchia... Eta hura han, larruko athor retaraino, denen chahutzen... Beriak eta bestenak... Trichtea...
(On frappe à la porte, apparait Chur

S C E N E II

Les mêmes plus Churrupe.

Manez. Yes...Hi tenore huntan,Churrupe...

Chur. (embarrassé)...Ba,heldu niz...Anton hemen dea?

Ma nez Ez,ez duk hemen.Zer gertatzen da?

Chur. Phitsak,phitsik...Bainan,horra heldu nintzen...Ni gero zurekin egundainotik adichkiakizan naiz gero...Ni naiz gero zuen faturra Eta nik,ez dut gero ichteriorik nahi zuekin...

Manez Zer derasak.

Chur. Ba,ostalerrak igortzen nu jandarmaketa...Ni jandarmaketa johan niz Ahatik ez dut gero ichteriorik nahi zuekin gero...

Manez Bainan,muthikoa ez diat phitsik komprenitzen...Zerbait argi zak.

Chur. Ba,Antanen preso eltharazteko...Ni jandarmaketa,noha...Bainan ostalerrak igorrikerik gero...Kompreni azue...Ez naiz gero ni jahan...Ostalerra da gero aintzineko.

Arro. Oh,zer dute?Anton preso althatu behar.Zer egin du oraino?

Chur. Oh,phitsik phitsik...Handi handirik ez Bainan kompreni azue...Nik ez dut gero egundaino ichteriorik ukan zuen familiarekin...Eta,ez dut gero ukan nahi ere...

Ma nez Bainan muthikoa errak garbiki zertan habilan..Antonek zer egin dik?

Chur. Ba,bolanjera...bolanjerari...zer bat eman dio...Kolpe tzar bat...Ba,ba kolpe tzar bat.

Arr. Oh,ez du hil bederen?

Chur. Ez,ez...Bakarrik otean juan beharko du medikurat...Ba,behar bada Bayonarat ere...Ba,ba,bainan ez da hortan...Nik bethi ene burua garbitzen dut...Jendarmeri erraitera t habian naiz...

(Arrocha se lamente et pleure)

Manez impatienté)Hail,muthikoa...Hail eta bakia emak...(silence)...à Arrocha).Zaude ichilik,zaude ichilik othoi...Horren beharra ginian orai berritz.

Scene III.

Arr. Segidan jali behar dut...Ikusi behar dut zer pasatzen den...

Manez Ez,ago hemen...Ez dun hau hire jalgitzeko tenora...Joanen nun niam haur..(il se prépare)...Trichtia,trichte malurusa...Miseriaren ondotik desohoria..Horra zer behar gindinan ikusi.

S C E N E IV

Arr. To,horra Anton.

- Anton Gab'on(séchement)...(il entre)...s'asseoit au coin de la table...
Personne ne dit rien....Furieux...)..Eh bien,zer dazue hola beha-
tzeko eni?...Hala ez nuzue ezgutzen?..
- Arr. se met à pleurer en sanglotant.)
- Ant. Zer? Nigarrez...Ez duzu beste afaririk emaiteko...(Arrocha lui sert
une soupe,).Anton goute la soupe et repoussant violemment l'assiett
Emaiten ahal duzu zerri phazkarat hori...Phu...(Arrocha pleure...)
Aski badut...Aski nigar entzunik...Ni naiz gero nagusi etche hun-
tan...(il fait une cigarette)...Eta nik dut hemen manatuko...Eta
beharko duzue denek obeditu eni...Eta ez naiz gero nehoren beldur
ni...Badakite eni atakan lotu direnek,zer gosta zaioten gero...(il
va prendre du feu au foyer...Repoussant grossièrement la vielle qui
le gêne pour prendre le feu.)...Eta sar zango horiek,pichka bat...
Zuek...Zaharrak zuek..Hor zuen aintzindei horiek ezin beratzuz ba-
limbazauzte
- Manez se levant)Zer erran duk?
- Ant. Ba,nik phu egiten dut gero zaharretaz ere...Etche huntan ni naiz
gero nagusi.
- Manez Nahi dukana eginen duk...Bainen kasu eginen duk hire solas eta jesi
tueri...Chaharrereri jazartzen bahaiz,izanen duk gero nun mintza...
- Ant. saisissant manez au cou)...Zer duzu zuk.Zahar,burrumbalari tzarra
zu...
- Manez Nahi duk uzten nukala begisa...(il le pousse violemment et lesjette
par terre.)...Mozkor,edan trichtia...hi...
- Ant. essayant de se relever,dit des mots incohérents...Les enfants vien
nent à la cuisine et pleurent en disant:Oh aita,aita...
Haur tzar horiek oherat...Ni naiz gero hemen nagusi...Oherat..
- Manez à Arrocha)...Hail ematzin ba oherat...
- Ant. s'asseoit péniblement au coin de la table,et commence un monologue
incohérent)...Ni ez naiz gero nehoren beldur...Jin ditela hunarat
Jin ditela jandarmak nahi badute...Kanibeta hemen dut gero,kanibeta
(Il tire son couteau et le plante sur la table)...Hola hola sartuko
doitet...Ez naiz beldur gero,nahi banute hil ere gero...(s'excitant
Nun dira jandarmak nun dira...
- Manez Ba,nahi baino goizago hor izanén dituk.
- Ant. Jin ditela,jin ditela...Lehen arrapatzen duana hilen dut...Hilen
dut...Ez naiz batere heien beldur gero...Ale guazin,...nun zarezte
ba...(il prend son couteau et sort ,en en frappant l'air)...Jin
ditela...Jin kapable balinbadira...
- Arro. Oh,aita norat ari da?Ez zazula utz joaiterat.
- Manez Utzan utzan...Freska dadien numbait.Ba ez dun urrun joanen ez...
- Arr. Oh,beldur naiz...Odola ere bazuen Kanibetian...Zer egin othe du?

Manez Hum...Ez zakinat...Deus onik ez naski.

Arr. Ho,aita behar zinioke ondotik segitu.

Manez Ez,segurki...Aski din berak ibiltzia...Goberna dadiela ahal bezan ontsa
(silence)
Amak zangoak hotztuak ditin...Ekaitzin ~~T~~Tapiak hunarat...Ah gaicho gu...Zharra nehork ez ikusinahi gehiago mundu huntan...EZ dinau ba nehoi zorrik...Gure bizi guzian lanian leher eginak ari izan gitun...Gure hoben bakarra,zahartu girela...
Gaicho haurrak...Horien mendia ere ez dun hobia heldu...
Maiz chaharrentzat idor den mendia,haurrentzat ere idor dela,er-rana dun...Egia...
(à sa femme)...Ari zauzkitzia berotzen zango horiek...Zerbait bero-ki hobe ziniogu preparatzia...Hau hoztundun ni hemen ez nintzalarik Trichte hura...Nun othe dabila.

(on frappe à la porte...apparaît Churrup.)

S C E N E V

Gachucha,Manez,Arrocha et Churrup.

Arr. Zu berriüz ere hemen Churrup...Zer gertatzen da?Gure gizon hura ikusi duzia.?

Chur. Ba...Ez da ene falta...Ez da ene falta...

Arr. Zer ez dela zure falta...

Chur. Bere falta du...Zendako kanibeta jali diote jandarmeri...

Arr. Kanibeta jali baitiote jandarmeri...

Chur. Ba,nik bethi erraiten nion...Anton,hi kanibeta joko horrek makur-tuko hu...Eta,hola gertatu da...Errana nion...Zerbait aldiz ere...

Arr. Eta zer gertatu zaio...
Han,^{hori}~~hori~~...Han orai,hortzak hautsiak...

Arr. Hortzak hautsiak?...?

Manez. Zer...Hortzak hautsiak?...?

Chur. Ba,jendarmer oldartu da kanibetarekin,eta jo-eta,hortzak hautsi dazkote,eta zafratu dute...Ba,ez da gero ene falta...Nik ez dut ichteriorik nahi zuekin...Bera,hemendik zaiote oldartu...

Manez Ontsa duk...Ez diuk guk ere hiretzat deus erraitekorik...

Chur. Ah bon hola...Bon hola...(il se retire).Eta ichteriorik gabe beraz

Manez Baietz..

S C E N E VI

Les mêmes moins Churrup.

Manez Horra beraz gure etcheko biziimoldia...Horra zertaratzen den familia bat,haren buruzagia edanari emaiten delarik...Han ez da geihia-go ez sosegurik,ez gochotasunik,ez bakerik...Eta zombat holako bazterretan...

Agian gure elhe eta egin-ahal guziek egin ez dutenek,presondegia bederen hobetuko ahal du...

R I D E A U et F I N

Ithatchurak elkar

ACTE II

PERSONNAGES :

- x Aubergiste : 50 ans, professionnel
- x Churrup: facteur, 40 à 50 ans, nerveux
- x Klikero: cantonnier, 40 à 50 ans, lourd
- x Betiri : chasseur, 40 à 50 ans, joyeux vivant
- x Anton : 30 ans, nerveux, mauvais.
- x Manez : déjà vu
- x Bolanjera: déjà vu.

SCENE I

Personnages: Churrup, Klikero et l'aubergiste.

Churrup. Gu, komprentizak, gobernukok gizonak gaituk... Hi kantoniera eta ni fatur-
re... Gobernuko gizonak... Guk galonak bañtiagu... Ez gaituk nor nahi.

Klikero. Ba, ohertus nintian.

Churrup. Hortako guk behar diagu gure gobernuaren alderdia atchiki... Komprenti-
zak gure nagusia duk, eta nagusiaren alderdia behar diagu atchiki.

Klikero. Nagusiaren alderdia... Atchikiko die ba berek... Ni ez... Ni ez... Ni ez
nuk hortakoa...

Churrup. Baina komprentizak...

Klikero. Berdin dik... Ni ez nuk hortakoa... Biba errepublika... Eundainotik ni
gorri bandekoa nuk gero...

Churrup. Bai, ni ere muthikoa...

Klikero. Ez, ez duk egia... Orai aithortu duk nor hizan... Hi nagusiaren alderdikea
haiz.

Churrup. Baina komprentizak ene arrazoinamendua...

Klikero. Ez dik balio ukatzia... Aithortu duk bardin... Hail hail hire zuri ban
derekia.

Churrup. (le prenant au cou). Holakorik ez zakala erran, Klikero... Ithotzen haut
ni gorria nuk gero... Hi bezala...

Klikero. Bon, egia tzak beraz oihu ni bezala: Biba errepublika.

Churrup. Ba, eta beldurik gabe oraino: Biba errepublika.

Klikero. Eta biba... nola zuen bertze hura ere... Hura ere behar dik oihu egin..

Churrup. Zoin beste?

Klikero. Biba ene... ana... anskizta, edo nola zen ba hura.?

Churrup. Anamita?

Kli. Anamita, anamita... Ba holako zerbait bethi... Biba anamita ba... Eta ene bandakoa balin bahaiz, horiek beharko dituk oihu egin... Biba a errepublika eta biba ana... anamita, edo bethi holako zerbait.

Chur. To, Anton eta Betiri ihiztaria.

S C E N E II

Personnages: les mêmes plus Anton et Betiri.

Anton. Ni Anton, guti on. Heup... Denek egizue ni bezala... Heup... Egiten e ez duenak paga... (tous orient, sauf Klikero)... To, hik paga.

Kli. Ez diat pagatuko.

Ant. Ba beharko duk egin, nahi baduk edan... (il lui enlève le verre de devant) Edo edan gabe egonen haiz.

Kli. Utzak baso hori hor, chuhur balinbaduk...

Ant. Hon, pagazak pinta bat... Aski huen heup egitia...

Kli. Ez, ez diat pagatuko.

Ant. Ba, pagatuko duk.

Kli. (saisissant Anton au cou)... Ah, pagatuko dusla... Buztatu dituguk no nok duen pagatuko....

(on les sépare)

Betiri Bon, nik erranen diat nok beharko duen pagatu.

Ant. Nok bada...

Betiri Horra, zuek biak zakurrak... Nik barne huntan numbait erbia gordeko diat... Erbia hunako karta pare hau... Hau lehenik atzemenen duenak ez pagatu behar...

Ant. Nun ezarriko duk.?

Betiri Hemen, numbait, lurrian... Aski duzue zakur ihiztorrak ~~erbia bezala~~ hunen ondotik ibiltzea... Hale itzul, eta eman begiak paretari... B Bon, pola... (il cache le jeu de cartes)-Bon, ale Toño eta Flich, ale mia erbia... (Anton et Klikero, aboyant comme des chiens de chasse, à quatre pattes font la recherche des cartes... les autres les encouragent de la voix et du geste.)

Ant. To hemen tiat... (il les rapporte à la bouche, à Betiri, qui les reçoit (à l'apporte).

Betiri Bon... Orai, jar gaiten... Eta hor baitiat lapin basa bat... ostalera sarriko preparatuko daukuzu lepin hori... Artian, ttotta bat edanez musean ariko gaituk... Bota kartak ostalera.

S C E N E III

- Ant. Bost ehun libera partida.
- Beti. Deubrua, sosian hiz... Seinale duk egun huela paga...
- Ant. Bost ehun libera... Sos bat gutiago ez nuk ari.
- Kli. Ni ez nuk diru hortan ariko.
- Ohur. Ni ere ez...
- Bet. Ni berriüz bortz ehun libera tzarrentzat ez nuk ariko... Mila libera nahi baduk.
- Ant. Mila libera... Mila libera... Bon... Ez nuk mila libera partida ariko Mila libera karta kolpia nahi baduk.
- Bet. Nahi baduk... Hire moltsa hori atchikiko diat ba.
- Kli. Bon, aski düzue buruz buruka artzia... Gu ez gaituk ari prezio hortan
- Bet. Ari hiza buruz buruka.?
- Ant. Ea, beldurrik gabe...
- Bet. Bon, bota sintzinetik jokak... Karta kolpian, tanto gehienik eziten d duenak, tiratuko dik mila liberakoa.

S C E N E IV

- Bet. Ordo lehena.
- Ant. Kanta... Errege, zaldi, zazpia.
- Bet. Errege zaldi zango... Mila liberakoa ene... Jalitzen ahal duk hire hamabosta... Laster arinduko hut.
- Ant. Joka berriüz milana libera...
- (ils continuent à jouer, perdant et gagnant tour à tour à peu près à égalité)... Entre le beau-père, les joueurs ne s'aperçoivent pas de sa venue... Il se fait servir à l'écart.)
- Ostalera (à Manez)... He... Sosian duzu sushia...
- Manez Zertaik doizu hori?
- Ostalera Mile libera karta kolpia ~~parl'ouari~~ baita...
- Manez Zer?... (il s'approche des joueurs qui ne l'ont pas encore aperçu.. Anton vient de perdre mille francs.)
- Manez (enlevant les cartes)... Maluruse... Nahi duk karta eta pario zoro ho riek beregisa uzten ditukala?..

- Anton (étonné) Zu, zertarat jina zira hunarat?
- Manez Zertarat jina naizen?...Baduk kopeta galdatzeko?...Hire bilarat.
- ANT. Aski haundi ndiz, zu gabe, nihaur etcherat sartzeko.
- Man. Trichte malurusa...Etchian han zagozik emaztia eta haurrak sos horren ondotik nigarrez...Eta hik baduk kopeta horien ahurteraka parioan aurthikitzeko?...
- Ant. Zu okupa zaite zure diruaz eta ez eniaz...Nik badakit zer egiten duten....
- Man. Badakikala zer egiten dukan...Ochtian ere bolanjera han zuian diru galdeka...Hilabethe bat eta erdiko ogia zor diok.Hire haurrak han zagozik erdi miserian.Eta, horiek guziak jakineta; ez hiza ahalge ere hemen destenorez, hola zurrutian egoiteko.
- Ant. Zoazi airecto gero jin bidetik...Ni hunat nardatzerat jina balinbaira...Bertzenaz jin bidea nihauk har araziko dautzut.
- Man. (le saisissant au cou). Zer. Krepauta, arnoz usaindu toharra...Hik ene adineko gizon bat izituko dukala.Hik.

(on les sépare)

- Ant. (se débattant) Hil behar diat...Hil behar diat...Ekazue kanibeta...Nun dut kanibeta...
- Man. Utz-azue libro...Eman dezala kanibetarekin.Emsk,on balinbahaiz...Bethi kanibeta...kanibeta...Uste du bere espantu toharrekin izitzen gaituela.
- Ostalera Zoazi, zoazi, Manez...Hobe duzu joaita...Agozte ichilik...Ostatuan ez egin ichteriorik eni.
- Manez Etcherat ari niz...Bainan; ez gero horen beldurrez...Han dagotzinen gatik...Horren eskasian, gizon batek behar baitu etchian.

S C E N E V

- Ant. Ikusten duk gizon hori...Nik hori, hilen diat holako aldi batez...
- Bet. Ale; ale...Ago ichilik...Har ditzagun gure mila liberakoak eta gauden hortan?...
- Ant. Zer, gauden hortan?...Mila libera joka aintzina...
- Bet. Ez muthikoa, ez...Hobe diuk gelditzia.

(les autres approuvent Bettiri)

- Ant. Ez eta ez...Guzetzia egiten diat...Edo hire moltsa ustuko diagu edo enia...Bainan egun ez nuk sartuko etchian, edo aberasturik, edo ttu^é rrindurik baizik...Ala beldur hiz?
- Bet. Batere beldur...Hire gatik ari nuk.

- Ant. Bota beraz kartak...Mila libera karta kolpis...(ils rejouent, de nouveau à chances, égales)...Entre le boulanger.)
- Ostalera To, bolanjera, bere labea berotu artian heldu...Hurbil zaite, hurbil jokolari hoitarat.
- (le boulanger suit le jeu.)
- Bet. (à Anton qui vient de perdre) To, orai duk hire tturrintzearen hastapenahura...
- Ant. Ene ttuzzintzia...Errak uste dukala...Baditiat gero barne huntan zer-nahi mila liberako...To, behazkik...Bat, biga, hiru...
- Bolanjera Errak errak...Ordu hukek pentsatzen bahu eni ere, hoin aberats hize-nez geroz.
- Ant. Zuk ez duzu phitsik ikusteko ene diruarekin.
- Bolan. Phitsik ez ikustekorik...Hilabete bat eta erdi huntako ogia pagatu eta, hola mintzatzen ahiko haiz...Ez lehenago.
- Ant. Ba'ez zare ez diru behardun heterik.
- Bolan. Batere ez dakik...Bethi ez duk hortan...Zor dautak eta beharkduk pagatu zorra...
- Ant. Hori gerochago ikusiko.
- Bolan. Orai arte pena hartzen nian zuetaz, baina hemendik goiti, ikusiz nola eri hizan, ez nuk batere lotsa izanen jaun kachketadunen zueri igortzeko.
- Ant. Ni ere ez, zuri...
- Bolan. Eni jandermak. Zerendako?..
- Ant. Ohointzan ari zirelakotz.
- Bolan. Ohointzan ni...Nun ikusi nuk ohointzan. Errak berritz holakorik...
- Ant. Ba, zu ohoin bat ederra zira...Ohointzatik aberastua...Irinaren orde sahia salduz...
- Bolan. Hori sobersakko duk hatik...(il le jette à terre)...Nun ikusi nuk irinaren orde sahia saltzen? Nun?(ils roulent à terre et se débattaient)
- Betiri Kasu emak, kasu emak...Kanibeta eskuen dik...
- Bolan. (pousse un hurlement...Il a reçu un coup de couteau au ventre...)
- Ant. (se relevant et montrant le couteau sanglant...) Ez hurbil ene ganat edo lehena garbitzen dut...(puis il quitte précipitamment la salle on enlève le blessé, qui gémit...)
- Ostalera Emazue laster sahetzeko gambera hortarat...OH, oh...Horen beharra gi nian...Betiri zazi laster mediku-keta...Eta zu, faturra, jandarmaketa

Gizon trichte izigarris ez den bada hori...Bethi bere kanibata
tcherrarekin.....Eta,ene ostatuan...Ostatu erdian...Zer izanen
othe dut orai punimendutzat.....Kampoan nusbait ezin egin lan
hori...Hemen egin behar,ostatu bethian.....Ha,gizonak,gizonak
ehorte bat edenez geroz,ez daki zer egiten duen.

H I D E A U